

MATERNITATE, COPING RELIGIOS ȘI AFECTIV ÎN CONFESIUNEA FLORICĂI BAȚU-ICHIM

Motherhood, religious and affective coping in the confession of Florica Bațu-Ichim

The following study continues some of the research I published a few years ago (particularly, the papers interested in the reflection of the imaginary of the traumatized corporeality in the women's confessional writings). It analyzes a very provocative, sadly almost unknown, *cancer narrative*: Florica-Bațu Ichim's book, entitled *La porțile disperării, începutul speranței/ At the Gates of Despair, the Beginning of Hope*. As most of the confessional texts, written during radical identity crisis (caused by receiving a diagnosis perceived as lethal), this auto-biographical splendid text articulates itself as a hybrid narrative, in which the author mixes fragments of micro-family novel, diary notes, hospital reports, reading notes, etc. But the truly specific note of this volume – as in the case of Mioara Grigore's *Cancer, my love* – is given by the way in which the writer (priest's wife and devoted mother of six children) intuitively mixes *religious coping* with a sort of *affective coping*, with the aim of strengthening her spiritual identity during the terrible struggle with the *Great C*.

Key-words: *cancer narrative, “somatographic pact”, motherhood, religious coping, affective coping*

În completarea unor studii mai vechi, interesate de reflectarea imaginarului corporalității traumatizate în literatura confesivă feminină², studiul de față analizează cartea Floricăi Bațu-Ichim, *La porțile disperării, începutul speranței*, una dintre cele mai provocatoare confesiuni de criză radicală determinată patologic, dar obligatoriu fasonată spiritual. La fel ca celelalte texte tip *cancer narrative* scrise de femei și apărute la noi în ultimul deceniu (spre ex.: *Cancerul, dragostea mea* de Mioara Grigore, *Povestea unei lupte* de Sorana Gurian, *Întoarcerea din Iad. Jurnal de Camelia Răileanu*, *Despre cancer și alți demoni* de Loredana Caia, *Care dintre noi/ Which one of us?* de Chris Simion-Mercurian, *Cancerul. O călătorie prin urechile acului* de Ileana Gafton Dragoș, *Ca-n cer așa și pe pământ. Jurnalul unei vindecări* de Mădălina Andronache, respectiv *Rezerva 3. Jurnalul uitat* de Adina Bălășoiu), ea este mai mult decât o simplă descindere în și dincolo de infernul corporal. Deși punctul de plecare este, și în acest caz, meditația tensionată pe marginea

¹ Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Romania.

² V. în special capitolul median din Emanuela Ilie, *Corpuri, exiluri, terapii* (Iași, Cartea Românească Educațional, 2020), *Povestea unei lupte fără sorți de izbândă. Confesiunea de criză a Soranei Gurian* (în *Provocări trecute și prezente în evoluția limbii, literaturii și culturii române*, Ofelia Ichim (coordonator), Alina-Mihaela Bursuc, Marius-Radu Clim, Ofelia Ichim, Maricica Munteanu, Veronica Olariu, Ana-Maria Prisacaru, Ioana Repciuc (editori), Editura Universității de Vest, Timișoara, 2022, pp. 315-324), respectiv *Malign. Reprezentări ale cancerului în confesiunile de criză* (în *Literatura memorialistică*, Constantin Dram (coord.), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023).

relației contrase de Sorana Gurian într-o formulă memorabilă: *eu, corpul meu și cancerul*³, centrul de greutate semantică nu ține de reprezentarea maladiei încoronate, neoficial, drept *Împăratul tuturor bolilor*⁴, ci de imaginarul identității spirituale a bolnavei și de strategiile de supraviețuire implicite. Una dintre ele este, bineînțeles, chiar scriitura de criză, înțeleasă ca reflectare a unui *pact somatografic* (cf. Gheorghe Crăciun) cu totul aparte, echivalat cu însăși ideea de destin - deși din text nu lipsește nici obișnuita chestionare a funcționalității actului scriptural: „Să scriu. Ce să scriu? Cum să scriu?”⁵

La data diagnosticării cu leucemie, Florica Bațu-Ichim are o viață familială și socială de o frumusețe ieșită din comun, grație căreia condiția de exilată într-o lume cu totul diferită de cea românească este pusă între paranteze. (Scriitoarea, născută în 1945, la București, este plecată din România imediat după căsătoria din 1974 cu Dumitru, pe care îl alintă Mitrel; începând din 1978, soțul, preot ortodox, devine paroh la biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” din Kitchener, Ontario, Canada, așa încât problema revenirii în țară a familiei Ichim nu se mai pune). Pe lângă atribuțiile firești, generate de postura ce îi este recunoscută de comunitatea de origine românească în mijlocul căreia trăiește, este mama a șase copii între 11 ani (Toma) și 10 luni (Mateiu, încă neîntărcat), pe care îi îngrijește fără ajutor extern și fără să aibă vreo secundă senzația că este depășită de situație. Echilibrul cu totul special al familiei se clatină însă primejdios după ce Florica primește vestea că este bolnavă de o maladie extrem de gravă și că în consecință s-a transformat, brusc, într-o *cetățeană a celeilalte lumi*: „Lumea se împărțea deodată în două: bolnavi de cancer și sănătoși. Uitasem complet că în afară de asta există și alte boli destul de urâte. Vedeam doar aceste două lumi și pe mine azvârlită dintr-o parte în alta: cei sănătoși mă renegau dintre ei, bolnavii de cancer...”⁶

Și pentru autoarea opului *La porțile disperării, începutul speranței*, prin urmare, îmbolnăvirea neașteptată, echivalată cu expulzarea din lumea cunoscută⁷, este mai mult decât o simplă experiență revelatoare, căci aceasta *smulge* ființa din cotidian pentru a o transmuta în plin orizont ontologic⁸. În același timp, boala și în special

³ Sorana Gurian, *Povestea unei lupte*, traducere din limba franceză și note de Sorin Gherguț, prefată de Bianca Burța-Cernat, București, Institutul Cultural Român, 2017, p. 159.

⁴ V. Siddhartha Mukherjee, *Împăratul tuturor bolilor. O biografie a cancerului*, traducere de Carmen Nedelcu, București, All, 2011.

⁵ Florica Bațu-Ichim, *La porțile disperării, începutul speranței*, ed. rev., cu un cuvânt înainte de mitropolitul Bartolomeu Anania, București, Cathisma, 2017, p. 83.

⁶ *Ibidem*, p. 21.

⁷ *Mutatis mutandis*, declarația sa dureroasă amintește de distincția operată de Susan Sontag, care în debutul eseului *Boala ca metaforă* definește boala ca „partea mai întunecată a vieții, o cetățenie mai împovărată”, iar pe bolnavi îi numește „cetățenii celui alt spațiu.” (v. *Boala ca metaforă. Sida și metaforele ei*, traducere, prefată și tabel cronologic de Aurel Sasu, Cluj-Napoca, Dacia, 1995, p. 15).

⁸ „(...) e nevoie de o experiență urgentă și irevocabilă pentru a trezi o persoană și a o smulge din existența cotidiană, conducând-o în cea ontologică”, susține Irvin Yalom într-una dintre cele mai cunoscute cărți despre posibilele căi de a *înfrunta teroarea morții*. Între experiențele revelatoare pe care le comentează profesorul de la Universitatea Stanford se numără suferința cauzată de moartea unei persoane dragi, o boală incurabilă, o traumă devastatoare (incendiul, jaful sau violul), sindromul cuibului gol, pensionarea ș.a. (Irvin Yalom, *Privind soarele în față*,

perspectiva sumbră a medicilor (care nu îi dau decât cel mult doi ani de viață, trăită în suferință) se transformă într-un detonator energetic ieșit din comun, pe care mama îl folosește cu un scop repetat până la obsesie: „Trag de timp: o zi, două, trei... o lună, două, trei... Poate un an. Poate mai mult. Timp câștigat pentru copii. Încerc să cumpăr timp, plătind cu durerile mele, încercând să amân cât mai mult clipa când lângă numele copiilor mei se va pune adjectivul « orfan ».”⁹ Iar această obsesie absolut firească dictează, inconștient, și natura scriiturii de criză pe care o începe imediat, și particularitățile structurale, stilistice, respectiv ideatice ale manuscrisului ce își conservă, mereu, o luminozitate atipică unui *cancer narrative* obișnuit.

După cum am arătat și în studiile menționate *supra*, confesiunile de criză ale autoarelor diagnosticate cu diferite tumori maligne sunt cât se poate de diferite ca trup al scriiturii. Dincolo de inerentele trăsături caracteristice, motivate de personalitatea fiecăreia dintre ele, de backgroundul ei cultural și experiența în materie de înregistrare textuală a întunecărilor aventuri extreme pe care i le prilejuiește întâlnirea cu *marele C.*¹⁰, modalitățile în care fiecare bolnavă erijată în scriitoare se raportează la acest pact sau îl materializează stilistic determină și ordonează cele mai semnificative dintre diferențele specifice, individualizante. Elementele formale și compoziționale constituie, de asemenea, o formă suplimentară de singularizare a fiecărui discurs în parte. În *Despre cancer și alți demoni*, bunăoară, Loredana Caia amestecă mărturisirea, divagația filosofică/ teologică/ culturală în cel mai accesibil sens, jurnalul și scrisoarea: mare parte a discursului este redactat sub forma unor epistole adresate copilelor autoarei, dar împărtășite în diferite moduri (inclusiv spectral) cu alteritatea. Raportul *intim-extim, privat-public* trebuie nuanțat și în cazul volumului scris de Ileana Gafton Dragoș, *Cancerul. O călătorie prin urechile acului*, în care sunt adunate relatările publicistice ale jurnalistei, găzduite inițial de „Lumea credinței” în intervalul aprilie 2012-noiembrie 2013. *Cancerul, dragostea mea* de Mioara Grigore valorifică în schimb exclusiv formula autobiografiei, segmentate în micro-capitole cu titluri-sinteză (pe de o parte: *Părintele, Nunta, Nașterea primul copil – Maria cea cu ochii gri, Antonie – nașterea celui de-al doilea copil, Cu și despre Nectarie, Cu și despre Macrina, Iustina, cea cu gropițe în obraji* ș.a.m.d.; pe de altă parte: *Supremația nodurilor, Împușcătura, Citostaticul, cel dător de moarte și de viață, Extirparea, Nemiloasele celule maligne* ș.a.m.d.), cu scopul declarat de a reface o evoluție pusă, alternativ, sub semnul căderilor de semn prea-uman și al înălțărilor de vector epifanic. Fără a realiza, precum Vintilă Mihăilescu, o *ego-analiză* a spitalului (*Rezerva 3* nefiind altceva decât o sinecdocă a Institutului Oncologic Fundeni), *Jurnalul uitat* al Adinei Bălășoiu reflectă, într-un stil de o atașantă naturalitate, anul petrecut în secția pediatrică de cea din urmă. Perspectiva fetei diagnosticate, la nouă ani, cu *leucemie limfoblastică acută la celula B* se îmbină însă (uneori până la indistinție) cu reprezentarea adulte care, la douăzeci de ani distanță, își privește deja extatic experiența și chiar o asimilează, la finalul textului, unei descătușări depline –

traducere din limba engleză de Ștefania Mihalache, București, Vellant, 2011, p. 37).

⁹ Florica Bațu-Ichim, *op. cit.*, p. 94.

¹⁰ Formulă eufemistică pe care am regăsit-o într-o confesiune a unei *supraviețuitoare* din spațiul american: „L-am înfruntat pe marele C și am câștigat. Am caștigat cancerul. Am înșelat moartea.” (Kate Kenworthy, *Războiul învinge cancerul*, în *Supraviețuitoare ale cancerului la sân. Întâmplări reale despre cum să faci față unei boli cumplite*, ediție îngrijită de Colleen Sell, traducere din limba engleză de Adela Crăciun, București, Litera, 2013, p. 125).

descătușare a cărei metafore este zborul de fluture¹¹. *Întoarcerea din Iad*. Jurnal concentrează, prin intermediul unei excepționale scriituri diaristice, ultimii ani dintr-o existență pe care autoarea, Camelia Răileanu, și-o pune fără drept de apel sub semnul suferinței de canon – și întru iluminare. În fine, experiența traumatică a lui Chris Simion-Mercurian este reprodusă prin intermediul mixajului de limbaje artistice: percutanta confesiune a scriitoarei este concentrată între copertele albumului *Care dintre noi*. *Which one of us* (Editura TREI, București, 2018), realizat în tandem cum nu se putea mai potrivit cu artistul vizual Cătălina Flămânzeanu.

Și volumul Floricăi Bațu-Ichim are un aspect mai degrabă compozit care i se potrivește cum nu se poate mai bine, căci în cele patru secțiuni care compun mărturia scriitoarei (*Sentința*, *Cât e ceasul*, *Domnule Rac?*, *Spitalul și Finalul*) – cărora li se adaugă un altfel de closure, *Scrisoare până marți*, semnat de soțul care îi supraviețuiește și, la câțiva ani după moarte, simte nevoia unei confesiuni epistolare devenite publice¹² – sunt valorificate diferite formule discursive. Scriitoarea trece cu ușurință de la micro-romanul familiei la jurnalul de criză individuală repede depășită, de la reportajul spitalicesc la fișele de lectură (teologică, medicală ș.a.) și de la poemul cu mize identitare la reflecția cu detentă propedeutică.

Dintre toate, cel mai bine conturat este micro-romanul familial, căci portretele copiilor prozatoarei și scenele în care sunt relatate nu numai evenimentele de o importanță majoră, ci și existența așa-zicând cotidiană a celor opt membri ai familiei Ichim ocupă majoritatea intervalului textual jalonat de cele două borne metaforice amintite și în titlu. În ciuda prognosticului rezervat și a tratamentelor chinuitoare pe care este silită să le urmeze, bolnava nu uită niciodată că ipostaza umană care o definește pe deplin este cea maternă. Iar mama este datoare, înainte de orice altceva, să își protejeze până aproape de uitarea de sine familia de monștrii cu care ea însăși se confruntă. Face, altfel spus, tot posibilul pentru ca ritualurile zilnice ale copiilor ei să continue ca și cum *nimic îngrozitor* nu s-ar fi întâmplat.

Pentru a le facilita, cea care crede cu toată ființa într-o etică a maternității aproape sacrificiale gătește, spală, deretică, își supraveghează copiii și îi desparte în caz de nevoie, îi învață valoarea darurilor economice, dar foarte bogate în semnificații, îi izolează dacă sunt atinși de bolile contagioase (v., bunăoară, episodul de la finalul anului 1991, când mai întâi Christopher, apoi Mateiu și Gloria se îmbolnăvesc cu vărsat de vânt), îngrijește de animăluțele din curte și casă (pisici, iepuri, păsări) și, la nevoie, chiar văruiește, deși nota de plată (biologică) pe care trebuie să o deconteze este uneori incredibil de mare. În paralel, încearcă să îi pregătească pe cei mici pentru inevitabilul pe care îl amână cum poate, neuitând să îmbine această pregătire cu tipul cu totul special de educație în care crede. Rezultatul se transformă, de cele mai multe ori, într-o minunată pravilă de morală creștină, familială, civică ș.a.m.d. Din această perspectivă, cele mai impresionante mi se par cele trei înmormântări de viață

¹¹ „Am lăsat-o acolo pe Adina, fetița pe care am cunoscut-o atât de bine, cu care m-am identificat în urmă cu zece ani. Adina, cea de acum, privește la ziua de mâine în culorile curcubeului, presărând, peste el, pulbere de pe aripile fluturilor” (Adina Bălășoiu, *Rezerva 3*. *Jurnalul uitat*, București, Novela, 2022).

¹² Tulburătoarea scrisoare a părintelui Dumitru Ichim, inclusă doar în această ediție a cărții, îi dezvăluie, peste ani, soției ridicate de câțiva ani la ceruri nu numai evoluția socială și spirituală a familiei (insistând în special pe rolul cheie al unora dintre copii în lupta contra teribilei maladii), ci și micile aventuri ale manuscrisului.

nevinovate, prin intermediul cărora mama le împărtășește celor șase copii ideea de ritual funerar, ba chiar încearcă să condenseze, proiectiv, pașii ceremoniali ce vor trebui săvârșiți pentru propria moarte. Spre ilustrare, iată câteva secvențe emblematice:

Prima dată am înmormântat un fluture. Copiii erau serioși, aproape să plângă. I-am ținut discursuri fiecare dintre noi, ba chiar i-am cântat un marș funebru. Totul a fost bine până am ajuns la pomană: trebuia să împărțim între noi vișinele furate din curtea blocului (...)

A ieșit o încăierare de zile mari, în final aruncând cu sămburi unul în altul și râzând, cu toții, în hohote. Nu prea arăta a sfârșit de înmormântare, dar copiii au spus că a fost foarte frumos și chiar au presărat floricele sălbatice pe mormântul sărmanului fluturaș.

A doua oară am înmormântat un bondar. Ne mutaserăm deja în curtea noastră, ne simțeam «ca acasă».

Nu mai știu cum a fost, îmi amintesc doar că un alt bondar zbura în cercuri în jurul bondarului mort, parcă vrând să-l trezească. Fără să vreau, m-am gândit la soțul meu, la copii.

I-am presărat și lui floricele. Christopher i-a așezat pe mormânt o mică statueta a Sfântului Francisc de Assisi, statueta aceea în care sfântul stă cu ceva ca o farfurie în mână și păsările beau apă din ea.

A venit toamna, a venit iarna, statuia am luat-o în casă.

A treia oară am înmormântat o pasăre.¹³

Din perspectiva celor interesați de poetica narațiunilor de criză radicală cu pretext patologic, de un interes real sunt și paginile în care se pot identifica reprezentări distilate ale teribilului agresor identitar. Spre deosebire de majoritatea bolnavelor erijate în scriitoare, pentru care sensul pattern-ului reprezentării cancerale se construiește aproape întotdeauna în jurul avatarurilor, surprinzătoare sau previzibile, ale acestei forme de alteritate corporală malignă, Florica Bațu-Ichim o privește în general ca pe un dat cu potențial formator („Cancerul este o experiență de viață. Nedorită, adevărat, dar e «ceva» din care se poate învăța, atâtea întrebări și atâtea răspunsuri, sau uneori nerăspunsuri, uneori este zămbet și uneori este durere, uneori e speranță, deseori este frică, nu știu exact ce e și ce nu e, un lucru e sigur: nu-i plictisitor.”¹⁴), când nu o asimilează unei probe de re-configurare a spiritualității, și nu a trupului pe care îl atacă perfid, creându-i uneori stări similare celor obținute prin anumite experiențe adrenalinogene: „Când ai cancer e ca și cum ai conduce mașina cu 120 km/ oră pe o autostradă de pe care nu lipsesc semnele de circulație. Nu știi unde, nu știi când...”¹⁵

Doar că, bineînțeles, în locul efectelor forțate prin astfel de catalizatori periculoși ai nivelului de dopamină, bolnava de cancer nu resimte – de obicei, fie pe drumul (din)spre spital, fie în salonul cu alți bolnavi de cancer, dintre care unii în agonie – decât o frică intensă, asimilată, metonimic, unui „negru metalic”¹⁶, înlocuită,

¹³ Florica Bațu-Ichim, *op. cit.*, pp. 34-35.

¹⁴ *Ibidem*, p. 95.

¹⁵ *Ibidem*, p. 53.

¹⁶ *Idem*, p. 62.

altădată, de o oboseală teribilă. După o serie de internări pe care doar cititul în română al Bibliei, rugăciunea ardentă și exercițiul confesiv în doi timpi esențiali (ascultare și comunicare), spre vindecarea aproapei aflate în suferință, acestor stări negative li se alătură și neîncrederea în valențele kairotice ale spitalului sau amărăciunea de a constata transformarea cadrelor medicale în alterități aproape dezumanizate¹⁷.

Lipsa lor de empatie și absența oricărei certitudini în materie de supraviețuire biologică explică în schimb numărul substanțial de referințe care, de la un moment dat, accentuează sau chiar prioritizează dimensiunea religioasă a discursului. La fel ca pentru autoarea confesiunii excepționale intitulată *Cancerul, dragostea mea*, strategiile de *coping*¹⁸ religios sunt însă și pentru Florica Bațu-Ichim mai mereu raportate la ceea ce aș numi, printr-o asociere încărcată pluridisciplinar, strategiile de *coping* afectiv. Pe de o parte, comparația se susține pentru că ambele autoare mizează foarte mult pe descrierea experiențelor religioase¹⁹ – fapt perfect explicabil, de altfel, din moment ce Florica Bațu-Ichim este soție de preot, iar Mioara Grigore profesoară de religie în mediul rural. Pe de altă parte, mărturiile lor repetă, până la limita (benignă) a obsesiei, faptul că, de-a lungul anilor îngrozitori de luptă cu boala, pentru cele două mame dedicate (prima are, după cum am mai amintit, șase, cea de-a doua cinci copii), cu adevărat funcțională se dovedește, inevitabil, credința înfocată: dar nu numai în divinitate, ci și în dragostea imensă a familiei, de al cărei sprijin necondiționat bolnavele se bucură până la sfârșitul tragic al luptei²⁰.

Mai mult decât semnificativ, echivalentul lui simbolic este, pentru Mioara Grigore, urcușul anevoios pe munte, finalizat cu o revelație greu de înțeles. Pentru că, datorită familiei care o sprijină până sus, în vârf, bolnava ajunge să își echivaleze cancerul cu iubirea însăși, așadar cu rațiunea de a trăi:

„Mami, mai, te implorăm, mergi cu noi la munte? Ne dorim atât de mult...”, mă rugară într-o dimineață toți cei cinci copii, aproape în cor, aproape cu toată ființa lor.

Ca de obicei, tremuram toată. Nu mă țineau genunchii, picioarele, inima. Eram la aproape patru ani de la lupta cu *această boală necruțătoare și onorantă*, totodată, *cancerul, cancerul... coșmarul din care nu mă mai trezeam și totodată dragostea mea*, pentru toți oamenii eroi din viața mea, toți acei oameni care

¹⁷ Un element comun majorității textelor de criză cu pretext canceral, indiferent dacă ele sunt scrise de bolnavii înșiși ori de rudele aflate în ipostaza de *aparținători* (v. Emanuela Ilie, „« Acest spațiu al tuturor incertitudinilor ». Imaginea spitalului oncologic în confesiunile de criză”, în *Language, Culture and Change* (Nr. 3/ 2022): *Communication vs. Hybridization*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2022, pp. 97-114).

¹⁸ În literatura psihologică recentă, stilul de coping înseamnă „acel tipar de comportament folosit în mod predominant atunci când cineva se confruntă cu o situație nouă sau neobișnuită”. (v. Larry E. Beutler, Rudolf H. Moos & Geoffrey Lane, “Coping, treatment planning, and treatment outcome: discussion”, în *Journal of Clinical Psychology*, 59(10)/ 2003, pp. 1151-1167).

¹⁹ În Occident, utilizarea copingului religios ca răspuns la stresul provocat de diagnosticarea cu cancer de sân este spre exemplu analizată foarte serios, începând cu S.M. Alferi et alii (v. “Religiosity, religious coping, and distress: A prospective study of Catholic and Evangelical Hispanic women in treatment for early-stage breast cancer”, publicat în *Journal of Health Psychology*, nr. 4(3)/ 1991, pp. 343–356).

²⁰ Mioara Grigore pierde lupta cu cancerul în 2015, la cinci ani după Florica Bațu-Ichim. V. In Memoriam: Preoteasa Florica Ichim - Orthodox Church in America (oca.org)

aveau să lupte cu mine în prima linie a frontului și aveau să încaseze aproape toate gloanțele durerii în locul meu.

Toate tancurile metastazelor trecuseră peste ei, dar ei tot nu renunțau, tot rezistau pentru mine pe câmpul de luptă, în zona minelor cancerului meu.²¹ (subl. mele, E.I.)

La rândul ei, dacă spre finalul cărții pare destul de rezervată în legătură cu forțele vindecătoare ale medicinei, autoarea aflată *La porțile disperării, începutul speranței* nu are nicio îndoială în privința singurului antidot ce se dovedește eficace în lupta cu orice scădere de ritm interior, cu maladia și, la limită, cu moartea însăși: combinația în proporții indistincte de credință nedezmănițită și de iubire față de (și dinspre) familia-i numeroasă. Pentru că doar aceasta contribuie decisiv la fortificarea spirituală a mamei aflate, încă, într-un interval heterotopic, a cărui portanță simbolică este înțeleasă pe deplin cu prilejul aniversării mezinului. Reflectarea ei încheie, cu o luminozitate dureroasă, secvența *Cât e ceasul, Domnule Rac?*, unul dintre centrii de interes epifanic ai cărții:

Mateiu a împlinit șase ani și nu mă simt mai rău ca atunci, de mult...

Copiii râd încercând niște mașinuțe colorate, jucării de mâna a doua, pe care cineva a vrut să le arunce.

- Te calcă mașina!

- Du câinele de aici!

- Uite niște timbre din Mexico!

- Mamă, când luăm un elefant?

Există clipe când Îl simți pe Dumnezeu, când făptura din noi își dă seama cât este de mică și, căzând în genunchi, șoptește: „Doamne, iartă-mă că mi-a fost frică! Ai fost mereu lângă mine și eu n-am înțeles.” (...)

Am fost un om prea slab să înțeleg toate astea. Și, pe fundalul nepregătirii spirituale, a început să-și arate colții frica. Frica intensă, frica devorând fiecare celulă a trupului. (...)

Au trecut șase ani. E bine și e rău, înseamnă că vine, am depășit media, în curând va fi rândul meu.

Și nu îmi e frică. Dumnezeu mi-a dat mai mult decât am cerut. Trupul e obosit, dar sufletul mult prea puternic. E ziua de Paști. Nu-mi mai este frică.²²

În următoarele zeci de pagini, confesiunea bolnavei continuă cu înregistrarea experiențelor trăite în *Spitalul* canadian, delimitate prin intertitluri ce condensează etapele esențiale ale parcursului socio-medical (*Internarea, 5DS#6, Perfuzia, Pâine cu unt*) sau propriu-zis identitar al celei internate (*Biblia, Închide-ți ochii să nu vezi, „Când umbrele au trecut...”*, *Rugăciunea, În grija lui Dumnezeu*). Nicăieri însă călătoria reflectată scriptic a Floricăi Bațu-Ichim înspre certitudinea re-cristalizată în terțina din final („Am bătut la Porțile Disperării/ și mi-a răspuns/ Începutul Speranței...”) nu mai atinge intensitatea acestei secvențe care dovedește frumusețea atașantă a volumului. Dar și, prin extensie, a acestui tip cu totul special de *cancer*

²¹ Mioara Grigore, *op. cit.*, p. 190.

²² Florica Bațu-Ichim, *op. cit.*, pp. 102-103.

narrative în care prevalează dimensiunea maternității, grație căreia „umbra malignității și a morții”²³ se poate întoarce, măcar temporar, în strălucire epifanică.

BIBLIOGRAFIE PRIMARĂ

Bațu-Ichim, Florica, *La porțile disperării, începutul speranței*, ed. rev., cu un cuvânt înainte de mitropolitul Bartolomeu Anania, București, Cathisma, 2017.

BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

Jurnale și alte confesiuni de criză citate în lucrare

Bălășoiu, Adina, *Rezerva 3. Jurnalul uitat*, București, Novela, 2022.

Caia, Loredana, *Despre cancer și alți demoni*, Cuvânt înainte de Dumitru Constantin-Dulcan, Postfață de Florina Pop, Cluj-Napoca, Școala Ardeleană, 2017.

Gafton Dragoș, Ileana, *Cancerul: o călătorie prin urechile acului*, cu o postfață de Pavel Chirilă, București, Lumea Credinței, 2013.

Grigore, Mioara, *Cancerul, dragostea mea*, București, Predania, f.a.

Gurian, Sorana, *Povestea unei lupte*, traducere din limba franceză și note de Sorin Gherguț, prefață de Bianca Burța-Cernat, București, Institutul Cultural Român, 2017.

Mihăilescu, Vintilă, *În căutarea corpului regăsit. O ego-analiză a spitalului*, Iași, Polirom, 2019.

Răileanu, Camelia, *Întoarcerea din Iad. Jurnal*, ediție îngrijită și cuvânt înainte de Florentina Toniță, București, Eikon, 2018.

Simion-Mercurian, Chris, *Care dintre noi. Which one of us*, București, TREI, 2018.

***, *Supraviețuitoare ale cancerului la sân. Întâmplări reale despre cum să faci față unei boli cumplite*, ediție îngrijită de Colleen Sell, traducere din limba engleză de Adela Crăciun, București, Litera, 2013.

Studii de psihologie, filosofie, sociologie, critică literară ș.a.

Alferi, S.M., Culver, J.L., Carver, C.S., Arena, P.L. & Antoni, M.H., “Religiosity, religious coping, and distress: A prospective study of Catholic and Evangelical Hispanic women in treatment for early-stage breast cancer”, în *Journal of Health Psychology*, 4(3)/ 1999, pp. 343–356.

Crăciun, Gheorghe, *Pactul somatografic*, ediție îngrijită și prefață de Ion Bogdan Lefter, Pitești, Paralela 45, 2009.

Beutler, Larry E., MOSS, Rudolf H. & LANE, Geoffrey, “Coping, treatment planning, and treatment outcome: discussion”, în *Journal of Clinical Psychology*, 59(10)/ 2003.

Ilie, Emanuela, *Corpuri, exiluri, terapii*, Iași, Cartea Românească Educațional, 2020.

Ilie, Emanuela, „« Acest spațiu al tuturor incertitudinilor ». Imaginea spitalului oncologic în confesiunile de criză”, în *Language, Culture and Change (Nr. 3/ 2022): Communication vs. Hybridization*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2022, pp. 97-114.

²³ Siddhartha Mukherjee, *Împăratul tuturor bolilor. O biografie a cancerului*, traducere de Carmen Nedelcu, București, All, 2011, p. 368.

- Ilie, Emanuela, „Malign. Reprezentări ale cancerului în confesiunile de criză”, în *Literatura memorialistică*, Constantin Dram (coord.), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2023.
- Mukherjee, Siddhartha, *Împăratul tuturor bolilor. O biografie a cancerului*, traducere de Carmen Nedelcu, București, All, 2011.
- Sontag, Susan, *Boala ca metaforă. Sida și metaforele ei*, traducere, prefată și tabel cronologic de Aurel Sasu, Cluj-Napoca, Dacia, 1995.
- Yalom, Irvin, *Privind soarele în față. Cum să înfrângem teroarea morții*, traducere din limba engleză de Ștefania Mihalache, București, Vellant, 2011.